

ความต้องการการนิเทศภายในของครูเครือข่ายหนองผือล้นฟ้าดู่น้อย

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

The Demand for Internal Supervision of the Teachers in Nong Pue Linfa Doo Noi School Network Under the Roi-Et Primary Educational Service Area Office 1

ธนัฐชัย เวียงอินทร์¹, สมหญิง จันทรุไทย²

Thanutchai Wiengin¹, Somying Chantaruthau²

¹ นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

² อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

¹Master of Educational Program in Educational Administration, Faculty of Education, Bangkokthonburi University.

²Lecturers of, Faculty of Education, Bangkokthonburi University.

* ผู้นิพนธ์หลัก E-mail: somying75906@gmail.com

Received: August 3, 2019

Revised: August 29, 2019

Accepted: August 30, 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความต้องการการนิเทศภายในของครูเครือข่ายหนองผือล้นฟ้าดู่น้อย สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ครูเครือข่ายหนองผือล้นฟ้าดู่น้อย จำนวน 160 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม มาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ และแบบตรวจสอบรายการ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test

ผลการวิจัย พบว่า

1. ความต้องการการนิเทศภายในของครูเครือข่ายหนองผือล้นฟ้าดู่น้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ย คือ ด้านการจัดวัสดุอุปกรณ์ การฝึกอบรมครูประจำการ และด้านการพัฒนาหลักสูตรครู

2. การเปรียบเทียบความต้องการการนิเทศภายในของครูเครือข่ายหนองผือล้นฟ้าดู่น้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 จำแนกตาม เพศ และประสบการณ์ในการทำงาน ที่ต่างกัน จะมีระดับความต้องการการนิเทศภายในของครูเครือข่ายหนองผือล้นฟ้าดู่น้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: ความต้องการ, การนิเทศภายใน

ABSTRACT

The purposes of this research were to examine and to compare the demand for internal supervision of the teachers in Nong Pue Linfa Doo Noi School Network under the Roi-Et Primary Educational Service Area Office 1. The study sample comprised 160 teachers in Nong Pue Linfa Doo Noi School Network under the Roi-Et Primary Educational Service Area Office 1. The instrument used for collecting the data was a questionnaire with a 5-point rating scale and a checklist. The statistics used for analyzing the collected data were percentage, mean, standard deviation, and t-test.

The research findings were as follows:

1. The demand for internal supervision of the teachers in Nong Pue Linfa Doo Noi School Network under the Roi-Et Primary Educational Service Area Office 1 was at high level in whole and in part. The listed mean scores in order included providing instructional materials and equipments, in-service teacher training, and providing facilities.

2. The comparison, results revealed that the demand for internal supervision of the teachers in Nong Pue Linfa Doo Noi School Network, with different genders and years of teaching experience, was not.

Keywords: Demand, Internal Supervision

บทนำ

เครือข่ายโรงเรียนหนองผือล้นฟ้าดู่น้อย อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 1 จัดการศึกษาโดยใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งมีความมุ่งหมายและหลักการเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับคนอื่นได้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ในการจัดการศึกษาของเครือข่ายโรงเรียน หนองผือล้นฟ้าดู่น้อย อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ได้มีการศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ให้ความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรให้กับบุคลากรในสถานศึกษา ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา และดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน และกำหนดโครงสร้างของหลักสูตร เพื่อจัดทำมาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การวัดผลประเมินผล จัดทำคำอธิบายรายวิชา และจัดทำหน่วยการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และของท้องถิ่น โดยได้วางแผนในการดำเนินการใช้หลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดหาเลือกใช้ พัฒนาสื่อและแหล่งเรียนรู้ การ

วางแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การทำวิจัยในชั้นเรียนของครู รวมถึงการนิเทศภายใน ซึ่งการนิเทศภายในโรงเรียนถือเป็นภารกิจสำคัญอย่างหนึ่งและมีความจำเป็นอย่างยิ่ง (ถนอม วงศ์พิมสอน, 2551) ในปัจจุบันการนิเทศภายในโรงเรียนมีน้อยมาก และขาดหลักเกณฑ์ พร้อมทั้งกระบวนการที่ถูกต้อง อาจเนื่องมาจากผู้บริหาร และครูขาดความรู้ความเข้าใจ ขาดอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวก และขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานร่วมกัน ขาดการสนับสนุนอย่างเพียงพอจากหน่วยงานต้นสังกัด เป็นต้น ดังนั้นเพื่อให้กระบวนการเรียนการสอนได้พัฒนา บรรลุตามเป้าหมายดังกล่าวจึงต้องจัดให้มีการนิเทศภายในโรงเรียน และเป็นบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารในการนิเทศการศึกษาให้แก่ครูและบุคลากรในโรงเรียนเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ ในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดทำแผนการเรียนรู้ เทคนิค และวิธีการสอนที่หลากหลาย การผลิต และการใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย เป็นต้น การนิเทศเป็นเรื่องที่ผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนให้ครูดำเนินการสอนได้ จะประสบผลสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับผู้นิเทศเป็นสำคัญ ผู้บริหารโรงเรียนจึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่สุด กล่าวคือต้องให้ความสำคัญ และจัดการนิเทศภายในโรงเรียนอย่างมีระบบ มีประสิทธิภาพ (ธีรศักดิ์ เลี้ยวไธสง, 2550)

การนิเทศภายในของครูเครือข่ายหนองผือลื่นฟ้าดู่่น้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ขาดวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถทางการพัฒนาหลักสูตร ครูไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอน ครูมีภาระงานมาก ขาดงบประมาณและแหล่งเรียนรู้ ครูขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน และขาดการประเมินผลที่ได้มาตรฐาน การนิเทศการศึกษาเป็นหัวใจของการพัฒนาครูให้มีคุณภาพและส่งผลให้เกิดการพัฒนาการเรียนการสอน เป็นการพัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็นผลผลิตทางการศึกษาให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ เพราะการนิเทศการศึกษาเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริม เช่น แก้ไขข้อบกพร่องในการจัดการเรียนการสอน ป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการบริหารหลักสูตร รู้จักใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ หรือนวัตกรรมทางการศึกษา ส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า วิจัย และหาสิ่งที่เหมาะสมในการจัดการเรียนการสอน แต่การนิเทศส่วนใหญ่ยังไม่บรรลุตามเป้าหมายและยังมีปัญหาเกิดขึ้นอยู่เสมอ เช่น ครูผู้สอนมีความรู้สึกว่าการนิเทศเป็นการเพิ่มปัญหาแก่ครูผู้สอนมากกว่าจะเป็นการช่วยแก้ปัญหา เพราะการนิเทศเป็นลักษณะที่เป็นการวัดผลการสอนการตรวจดูผลงานมากกว่า ทำให้ครูผู้สอนรู้สึกหวาดกลัว ประหม่า ขาดความเชื่อมั่น ไม่ชอบใจ เพราะเกิดความรู้สึกว่าผู้นิเทศจะมาจับผิด และความต้องการในการนิเทศโดยทั่ว ๆ ไปนั้นเป็นความต้องการของศึกษานิเทศก์ที่ต้องปฏิบัติงานตามหน้าที่ มากกว่าเป็นความต้องการของครูที่จะขอรับการนิเทศ การนิเทศส่วนใหญ่ ยังไม่บรรลุตามเป้าหมายและยังมีปัญหาเกิดขึ้นอยู่เสมอ เช่น ครูผู้สอนมีความรู้สึกว่าการนิเทศเป็นการเพิ่มปัญหาแก่ครูผู้สอนมากกว่าจะเป็นการช่วยแก้ปัญหา เพราะการนิเทศเป็นลักษณะที่เป็นการวัดผลการสอนการตรวจดูผลงานมากกว่า ทำให้ครูผู้สอนรู้สึกหวาดกลัว ประหม่า ขาดความเชื่อมั่น ไม่ชอบใจ เพราะเกิดความรู้สึกว่าผู้นิเทศจะมาจับผิด และความต้องการในการนิเทศโดยทั่ว ๆ ไปนั้นเป็นความต้องการของศึกษานิเทศก์ มากกว่าเป็นความต้องการของครูที่จะขอรับการนิเทศการสอน

จากที่มาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเรื่องความต้องการ การนิเทศภายในของครูโรงเรียนเครือข่ายหนองผือลื่นฟ้าดู่่น้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ร้อยเอ็ด เขต 1 เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบระดับความต้องการการนิเทศภายในและประมวลปัญหาและข้อเสนอแนะการนิเทศภายในของครูโรงเรียนเครือข่ายหนองผือลื่นฟ้าตื้น้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 อันจะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่าย ทำให้ผู้เรียนซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของการเรียนการสอนได้รับผลประโยชน์จากการสอนของครูอย่างยั่งยืนต่อไป

จุดประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความต้องการการนิเทศภายในของครูเครือข่ายหนองผือลื่นฟ้าตื้น้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับความต้องการการนิเทศภายในของครูเครือข่ายหนองผือลื่นฟ้าตื้น้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 จำแนกตาม เพศ และประสบการณ์

ขอบเขตของการวิจัย

กลุ่มประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ได้แก่ครูผู้สอนในโรงเรียนเครือข่ายหนองผือลื่นฟ้าตื้น้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 จำนวน 160 คน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนเครือข่ายหนองผือลื่นฟ้าตื้น้อย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยการคำนวณจากสูตรยามเน่ และใช้วิธีคัดเลือกโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 116 คน

การวิจัยในครั้งนี้มุ่งศึกษา ความต้องการการนิเทศภายในของครูเครือข่ายหนองผือลื่นฟ้าตื้น้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ใน 10 ด้าน คือ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตร 2) ด้านการจัดระบบการเรียนการสอน 3) ด้านการบริหารบุคลากร 4) ด้านการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก 5) ด้านการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ 6) ด้านการฝึกอบรมครูประจำการ 7) ด้านการปฐมนิเทศครูใหม่ 8) ด้านการจัดบริการพิเศษให้แก่นักเรียน 9) ด้านการสร้างความสัมพันธ์ชุมชน 10) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย

ขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ประเมินสภาพความเป็นจริงและความสำคัญที่ต้องการความต้องการการนิเทศภายในของครูเครือข่ายหนองผือลื่นฟ้าตื้น้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 จำนวน 10 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตร 2) ด้านการจัดระบบการเรียนการสอน 3) ด้านการบริหารบุคลากร 4) ด้านการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก 5) ด้านการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ 6) ด้านการฝึกอบรมครูประจำการ 7) ด้านการปฐมนิเทศครูใหม่ 8) ด้านการ

จัดบริการพิเศษให้แก่นักเรียน 9) ด้านการสร้างความสัมพันธ์ชุมชน 10) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนแล้วนำองค์ประกอบแต่ละองค์ประกอบมาสร้างข้อคำถามได้จำนวน 50 ข้อคำถาม ทั้ง 10 ด้าน เกี่ยวกับความต้องการการนิเทศภายในของครูเครือข่ายหนองผือลื่นฟ้าดู่บ่อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านความต้องการการนิเทศภายใน จำนวน 5 คน โดยใช้แนวทางในการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง สัมภาษณ์ใช้แบบปฏิสัมพันธ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลมากที่สุด และเกิดความเข้าใจตรงกันมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ สรุปความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ทำให้ได้องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา มี 10 ด้าน คือ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตร 2) ด้านการจัดระบบการเรียนการสอน 3) ด้านการบริหารบุคลากร 4) ด้านการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก 5) ด้านการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ 6) ด้านการฝึกอบรมครูประจำการ 7) ด้านการปฐมนิเทศครูใหม่ 8) ด้านการจัดบริการพิเศษให้แก่นักเรียน 9) ด้านการสร้างความสัมพันธ์ชุมชน 10) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาสภาพความต้องการการนิเทศภายในปัจจุบัน ของครูเครือข่ายหนองผือลื่นฟ้าดู่บ่อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามสภาพความต้องการการนิเทศภายในปัจจุบัน ของครูเครือข่ายหนองผือลื่นฟ้าดู่บ่อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ที่ตรวจสอบเรียบร้อยแล้ว ไปเก็บข้อมูลตามพรศนะของครูเครือข่ายหนองผือลื่นฟ้าดู่บ่อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 จำนวน 116 คน

สรุปผลการวิจัย

1. ครูในเครือข่ายหนองผือลื่นฟ้าดู่บ่อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 116 คน เป็นเพศชาย จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 38.79 เป็นเพศหญิง จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 61.21 และมีประสบการณ์ทำงานน้อยกว่า 15 ปี จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 36.21 และมีประสบการณ์ทำงานมากกว่า 15 ปี จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 63.79

2. ความต้องการการนิเทศภายในของครูเครือข่ายหนองผือลื่นฟ้าดู่บ่อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก 10 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ (สื่อการสอน) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาด้านการฝึกอบรมครูประจำการ และด้านการพัฒนาหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า

2.1 พบว่า 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรโดยรวม อยู่ในระดับมาก โดยมีการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดอยู่ในระดับมาก และการติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดอยู่ในระดับมาก 2) ด้านระบบการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก โดยมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาหาความรู้ แสวงหาคำตอบ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับมาก และการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ สู่การปฏิบัติจริง มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด อยู่ในระดับมาก 3) ด้านการบริหาร

บุคลากรโดยรวม อยู่ในระดับมาก โดยมีการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับมาก และการส่งเสริมให้บุคลากรในโรงเรียนศึกษาดูงานนอกสถานที่ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดในระดับมาก

2.2 พบว่า 4) ด้านการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกโดยรวม อยู่ในระดับมาก โดยมีการอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดอยู่ในระดับมาก และการจัดห้องสมุด มีชีวิตเอื้อต่อผู้ใช้บริการมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดในระดับมาก 5) ด้านการจัดหาสื่อวัสดุอุปกรณ์ (สื่อการสอน) โดยรวม อยู่ในระดับมาก โดยการจัดทำคู่มือครู ในการใช้สื่อและอุปกรณ์เทคโนโลยีทางการศึกษา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับมาก ส่วนการติดตาม และประเมินผลการใช้สื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยีของครูกับนักเรียนมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดในระดับมาก 6) ด้านการฝึกอบรมครูประจำการโดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การฝึกอบรมเทคนิควิธีการสอนที่หลากหลาย มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับมาก และการพัฒนาผลงานทางวิชาการและความก้าวหน้าในวิชาชีพมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดในระดับมาก

2.3 พบว่า 7) ด้านการปฐมนิเทศครูโดยรวมค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก โดยการจัดครูที่มีความสามารถเป็นที่เลี้ยงให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับมาก และการมอบหมายงานให้ตรงกับความรู้ความสามารถของครู มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดในระดับมาก 8) ด้านแนวการจัดบริการพิเศษแก่นักเรียน โดยรวมมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การจัดบริการแนะแนวทางการศึกษา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับมาก รองลงมาการจัดกิจกรรมส่งเสริมด้านสุนทรียภาพ ดนตรี กีฬา และศิลปะ มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก และการการจัดบริการให้คำปรึกษา และดูแลช่วยเหลือ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดในระดับมาก 9) ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน โดยรวมมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก โดยการนำวิทยากรท้องถิ่นมาให้ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาไทย มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับมาก และอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดในระดับมาก 10) ๓) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน โดยรวมมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก โดยให้ความรู้เกี่ยวกับการวัด และประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลาย มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับมาก และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดในระดับมาก

อภิปรายผล

1. ความต้องการการนิเทศภายในของครูเครือข่ายหนองผือลื่นฟ้าคู่น้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

1.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เป็นเพราะครูมีความต้องการ การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตร สอดคล้องกับงานวิจัยของ นพดล สายเทียน (2557) ด้านการพัฒนาหลักสูตร พบว่ามีความต้องการอยู่ในระดับมากเช่นกัน เนื่องจาก การพัฒนาหลักสูตรผู้รับการนิเทศ ต้องคำนึงถึงเรื่องหลักสูตรที่ใช้อยู่ในปัจจุบันมีความ

เหมาะสมกับสถานการณ์ และระดับภารกิจของตนเอง มากน้อยเพียงใด โดยใช้กระบวนการจัดทำหลักสูตร ให้มีความเหมาะสมกับสภาพปัจจุบันและปัญหาความต้องการ

1.2 ด้านการจัดระบบการเรียนการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เพราะครูมีความต้องการการจัดกิจกรรมการเรียนสอนให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาหาความรู้ แสวงหาคำตอบ การจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบที่หลากหลาย และการนำสื่อ เทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญศรี ไสล่ำเพาะ (2551) ได้ศึกษาสภาพการปฏิบัติตามกระบวนการนิเทศภายในของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนครเขต 3 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีความต้องการอยู่ในระดับมาก

1.3 ด้านการบริหารบุคลากร ผลการวิจัยพบว่าโดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก เป็นเพราะครูมีความต้องการการสร้างขวัญ กำลังใจในการปฏิบัติงาน และการพัฒนาขั้นตอนการปฏิบัติงานอย่างมีระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นันทน์ภัส โสรรัมย์ (2555) การดำเนินงานนิเทศภายใน มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาการดำเนินงานการนิเทศภายในโรงเรียน และต้องสร้างกำลังใจแก่ครู

1.4 ด้านการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก ผลการวิจัยพบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เป็นเพราะครูมีความต้องการการจัดสภาพแวดล้อมในการทำงานที่เหมาะสม การจัดแหล่งเรียนรู้ การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ทั้งภายใน ภายนอกห้องเรียน และการอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ นยานี ยาแล (2557) ความต้องการด้านการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการพิเศษต่าง ๆ ของครูในด้านนี้อยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยครูต้องการการจัดสวัสดิการด้านเศรษฐกิจ และการจัดอุปกรณ์การทำงานให้เหมาะกับงานในหน้าที่ที่ปฏิบัติ

1.5 ด้านการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ (สื่อการสอน) ผลการวิจัยพบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เป็นเพราะครู มีความต้องการการจัดอบรม การสนับสนุนอุปกรณ์ในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน และการจัดทำคู่มือครูในการใช้สื่อ อุปกรณ์เทคโนโลยีทางการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ นพดล สายเทียน (2557) พบว่า ครูผู้สอนมีความต้องการการนิเทศด้านสื่อการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่า ครูผู้สอนขาดความรู้และแนวทางในการจัดทำสื่อครูจึงมีความต้องการตัวอย่างเพื่อนำมาเป็นตัวอย่างในการจัดทำสื่อ ประกอบกับครูผู้สอนมีภาระงานอื่นที่รับผิดชอบมากจึงไม่มีเวลาผลิตสื่อ การเรียนการสอน

1.6 ด้านการฝึกอบรมครูประจำการ ผลการวิจัยพบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เป็นเพราะครูมีความต้องการการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียน การฝึกอบรมกับหน่วยงานอื่น เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถ และการฝึกอบรมเทคนิค วิธีการสอนที่หลากหลาย ครูในยุคปฏิรูปการเรียนรู้อาจต้องปรับตัวทันต่อระบบการศึกษามีการปรับการเรียนเปลี่ยนการสอนตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นันทน์ภัส โสรรัมย์ (2555) ผลการวิจัยพบว่าโดยภาพรวมครูมีความต้องการด้านการฝึกอบรมครูประจำการ อยู่ในระดับมากเช่นกัน เนื่องจากการฝึกอบรมซึ่ง

เป็นกลวิธีที่จัดให้บุคคลได้เพิ่มพูนความรู้ ความสามารถและทักษะใหม่ๆ การปรับปรุง และพัฒนางานในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้มีประสิทธิภาพและมีความก้าวหน้าในวิชาชีพครู

1.7 ด้านการปฐมนิเทศครู ผลการวิจัยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เป็นเพราะครูมีความต้องการการนิเทศเกี่ยวกับระบบงาน นโยบาย และแนวปฏิบัติของโรงเรียน การแนะนำครูให้ทราบถึงบทบาทหน้าที่ของครู และการจัดครูที่มีความสามารถเป็นที่เลี้ยงให้คำแนะนำช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญศรี ไสล่ำพะาะ (2551) ในด้านการปฐมนิเทศครู พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก การปฐมนิเทศ เป็นการจัดปฐมนิเทศครูใหม่ที่ยังไม่มีประสบการณ์เพื่อให้เขามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการบริหาร และนโยบายของโรงเรียนตลอดจนจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาเพื่อขจัดความสงสัย และป้องกันการเข้าใจผิดเพื่อว่าเขาจะสามารถปรับตัวให้ถูกต้อง ทั้งให้เขาได้รู้จักคุ้นเคยกับผู้ร่วมงานที่เกี่ยวข้อง ที่อยู่ในวัยใกล้เคียงกันตลอดจนสภาพชุมชน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ขนบธรรมเนียมประเพณี และแนวความคิด ความเชื่อถือของชุมชน

1.8 ด้านการจัดบริการพิเศษแก่นักเรียน พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เพราะครูมีความต้องการการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุนทรียภาพ และการจัดบริการแนะแนวการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ นพดล สายเทียน (2557) ผลพบว่า โดยภาพรวมมีความต้องการอยู่ในระดับมาก เนื่องจากการจัดบริการให้กับนักเรียนเกี่ยวกับทุนการศึกษา เป็นกิจกรรมที่จัดบริการเพื่อส่งเสริมสนับสนุนนักเรียนด้านการเรียน การดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านสุขภาพอนามัยนักเรียน ฯลฯ ซึ่งปัจจุบันโรงเรียนมีจำนวนนักเรียนเพิ่มขึ้น ทำให้ดูแลไม่ทั่วถึง

1.9 ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ผลการวิจัยพบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เป็นเพราะครูมีความต้องการการนำวิทยากรท้องถิ่นมาให้ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาไทย การประชาสัมพันธ์ข่าวสารข้อมูลทางวิชาการและผลงานไปสู่ชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญศรี ไสล่ำพะาะ (2551) ผลการวิจัยพบว่าในด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนอยู่ในระดับมากเช่นกัน พบว่าความต้องการของครูในด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนอยู่ในระดับมาก โดยครูต้องการการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นร่วมกับชุมชน และการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน

1.10 ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เป็นเพราะครูมีความต้องการ การให้ความรู้เกี่ยวกับการวัดและประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลาย และต้องการการติดตาม และประเมินผลเพื่อพัฒนาการเรียนรู้นักเรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญศรี ไสล่ำพะาะ (2551) ผลการวิจัยพบว่าความต้องการ การนิเทศภายในรายช้อยู่ในระดับมากทุกข้อ เน้นที่ด้านการจัดทำเอกสารการวัดผลและแบบประเมินผลทุกประเภท แบบประเมินจุดประสงค์ การเรียนรู้อ รวมถึงการสร้างเครื่องมือวัดผลการเรียนรู้อที่มีคุณภาพ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งที่ต้องทำคือการวัดผลประเมินผลเพื่อวัดว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้นักเรียนน้อยเท่าใด และเป็นเรื่องที่ยากที่จะออกแบบสร้างเครื่องมือการวัดผลให้ครอบคลุมการวัดทั้งพุทธิพิสัยทักษะพิสัยและจิตพิสัย ครูต้องมีความเข้าใจในระบบการวัดผลและประเมินผลเป็นอย่างดี

2. ระดับความต้องการการนิเทศภายในของครูเครือข่ายหนองผือลื่นฟ้าคู่น้อย สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

2.1 ระดับความต้องการการนิเทศภายในของครูเครือข่ายหนองผือลื่นฟ้า คู่น้อย จำแนกตามเพศ ระหว่างเพศชายและเพศหญิง พบว่าภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ นพดล สายเทียน (2557) พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศ ต่างกันโดยภาพรวมมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ นยาณี ยาแล (2557) ศึกษาเรื่อง การบริหารงานนิเทศในของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มสุวารี - สามัคคี อำเภอรือเสาะ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาธราวาสเขต 1 จำแนกตามตัวแปรเพศ ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ที่ผลการศึกษวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากข้าราชการครูในเครือข่ายหนองผือลื่นฟ้าคู่น้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ทั้งเพศชายและเพศหญิงได้ให้ความสำคัญต่อการนิเทศภายในของครูเครือข่ายหนองผือลื่นฟ้าคู่น้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 เพราะการนิเทศภายในเป็นกระบวนการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา แนะนำซึ่งกันและกัน วางแผนร่วมกันปรึกษาหารือกันเพื่อหาทางปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ตามนโยบายการจัดการศึกษาเพื่อให้การศึกษาของไทยให้มีคุณภาพตามมาตรฐานสากล

2.2 ระดับความต้องการการนิเทศภายในของครูเครือข่ายหนองผือลื่นฟ้าคู่น้อย จำแนกตามประสบการณ์ทำงานภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญศรี ไสลำเพาะ (2551) พบว่า ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารงานการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน ภาพรวมไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นยาณี ยาแล (2557) พบว่า ผู้บริหารที่มีประสบการณ์ในการบริหารงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพและปัญหาการนิเทศภายในไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นพดล สายเทียน (2557) ได้ศึกษาเรื่องความต้องการเกี่ยวกับการนิเทศการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอยะนิง พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการสอนต่างกัน มีความต้องการการนิเทศโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับธีรศักดิ์ เลื่อยไธสง (2550) กล่าวถึงความสำคัญของการนิเทศภายในว่า การนิเทศภายในโรงเรียน เป็นภารกิจสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา ถึงกับมีท่านผู้รู้ได้กล่าวเอาไว้ว่า “การนิเทศภายใน คือ หัวใจของโรงเรียน” โรงเรียนเป็นองค์กรที่มีคณะบุคคลทำงานเป็นกลุ่ม โดยมุ่งไปสู่เป้าหมายเดียวกัน คือ คุณภาพนักเรียน ผู้รับการนิเทศต้องการการดูแลเอาใจใส่ ต้องการขวัญและกำลังใจ และการสนับสนุนจากผู้นิเทศและผู้บริหารสถานศึกษาเช่นกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของนันทน์ภัส โสรรัมย์ (2555) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาและสภาพการนิเทศภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ที่ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียน โดยรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน

ที่ผลการศึกษาวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากการนิเทศภายในมีความสำคัญในการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศึกษา บุคลากรในโรงเรียนเป็นผู้ที่รู้ปัญหาและแนวทางในการพัฒนาได้ดีที่สุด จึงจำเป็นต้องร่วมกันวางแผน ร่วมกันปฏิบัติการนิเทศและร่วมกันประเมินผลการนิเทศภายในโรงเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน จึงทำให้ครูผู้สอนไม่ว่าจะมีประสบการณ์มากหรือน้อยต้องการการนิเทศภายในไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

1. ผู้บริหารและคณะครู ควรจะมีการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง (หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551) จัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา

2. โรงเรียนควรเน้นจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการสู่การปฏิบัติจริง ส่งเสริมให้ครูใช้กระบวนการวิจัยในชั้นเรียนให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอน มีการวางแผน การพัฒนาให้ครูหาความรู้เพิ่มเติม โดยการเชิญวิทยากรให้ความรู้ในเรื่องการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร สนับสนุนให้ครูศึกษาต่อ หรือศึกษาดูงานนอกสถานที่ เพื่อนำความรู้ที่ได้มาปรับปรุงพัฒนางานและพัฒนาผลงานทางวิชาการ

3. ควรมีการชี้แจงระเบียบการวัดผล และประเมินผลของโรงเรียนให้ครู ผู้ปกครอง นักเรียนและผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบ รวมถึงควรมีการวางแผน และจัดระบบการวัดผลประเมินผล มีการสร้างเครื่องมือที่สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และมีเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน เหมาะสมตามสภาพจริง

4. ควรจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น จัดห้องสมุดที่ทันสมัย พัฒนาโรงเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ และพัฒนาห้องต่าง ๆ ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของครูและนักเรียน จัดศูนย์สื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยีให้กับครูและนักเรียน จัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตสื่อนวัตกรรมและเพื่อสนับสนุนให้ครูผลิตสื่อการเรียนการสอนให้ทันสมัย มีประสิทธิภาพ เหมาะสมกับผู้เรียน

5. ควรจัดให้มีส่วนบริการแนะแนวนักเรียนอย่างเป็นทางการ เพื่อบริการให้คำปรึกษาและดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิดเป็นรายบุคคล และควรจัดการทุนการศึกษาและทุนสงเคราะห์เพิ่มเติมให้กับนักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์

6. โรงเรียนควรร่วมมือกับชุมชนในการเผยแพร่และอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และควรให้บริการชุมชนโดยการให้บริการสถานที่ จัดศูนย์วิชาการเพื่อให้ชุมชนได้เข้ามาศึกษาหาความรู้ เป็นการเพิ่มสัมพันธภาพที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- ถนอมคิด วงศ์พิมสอน. (2551). **ความต้องการการนิเทศภายในของครูเกี่ยวกับการจัดการเรียน การสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา
- ธีรศักดิ์ เลื่อยไธสง (2550). **การนิเทศภายในโรงเรียน**. กรุงเทพฯ: ธนรัชการพิมพ์.
- นิตยา ทองไทย. (2550). **การดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นริศรา อุปกรณ์ศิริการ. (2552). **สภาพและปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิตบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นยาณี ยาแล. (2557). **การบริหารงานนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มสุวารี-สามัคคี อำเภอรือเสาะ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 1**. สารนิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- นันท์นภัส ไชรัมย์ (2555). **สภาพและปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุรินทร์ เขต 2**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- นพดล สายเทียน (2557). **ความต้องการเกี่ยวกับการนิเทศการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอพนมทวน**. การศึกษาอิสระหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. คณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- บุญศรี ไสล่าเพาะ. (2551). **สภาพการปฏิบัติตามกระบวนการนิเทศภายในของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 3**. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- Beach, D.M. and Reinhartz, J. (2000). **Supervision Leadership: Focus on Instruction**. Boston : Allyn and Bacon.
- Beyene, Tilahun. (1983). **The Kind of School Supervision Needed in Developing Countries A Case Study of Ethiopia**, Dissertation Abstracts International. 44(2): 2168-A.